

PODMANICZKY SZILÁRD regénye, a *Klímadogma* nemcsak egy jól megírt, izgalmas történet, hiteles és érdekes karakterekkel, sorsokkal, hanem a tudományos elméletek és közösségek működési mechanizmusait bemutató példatár is. **BENEDEK LEILA** recenziója.

Podmaniczky Szilárd

Klímadogma

regény

Librarius könyvek

Tudomány és hatalom harca

Talán Jókai óta nem olvashattunk a szépirodalomban annyi természettudományos szakszót, mint amennyit Podmaniczky Szilárd legújabb regényében, a *Klímadogma*-ban. A szerző az elmúlt években riportkönyvvél (Balatoni világok) és főleg novellákkal (*Döglött kutyával őrzött terület*, *Kisgyerekek emlékiratai*) jelentkezett, ám a *Klímadogma*-val újra visszatért a regényhez. Podmaniczky nem ragaszkodik semmiféle kortárs irodalmi divathoz, új könyvének témája ugyanis egy klímakutató forradalmi felfedezésének története.

A könyv *klímaforradalmára*, Larry egy fiatal kutató, aki viszonylag hamar bekerül a tudományos életbe, és az intézetben végzett munkája során rájön, hogy képes megcáfolni azt a dogmatikus vélekedést, mely szerint a globális felmelegedés a Föld lakosságának egyre növekvő szén-dioxid kibocsátása okozza. Bebizonyítja, hogy a „(...) *szén-dioxidnak létezik egy úgynevezett üvegházmaximuma, és ezt a maximumot 30 éve elérte (...)*”. Mivel a Föld hőmérséklete ennek ellenére folyamatosan nő, a globális felmelegedés okát más szempöngből kell vizsgálni. Az intézet igyekszik eltussolni ezt a felfedezést, elhallgattatni a fiatal tudóst, és megfékezni az esetleges tudományos forradalmat.

A regény Larry szövevényes magánéletét is bemutatja. Megismerhetjük szüleit, szerelmeit vagy inkább románcait, kollégáit, barátait és mindannyiuk idözöjeles sikertörténetét.

A szereplők különböző életmodelleket testesítenek meg. Larry egyik kollégája, Dick a következőképpen látja saját helyzetét: *„Menete van az életnek, ezt mondta mindig a nagyapám. Menete. Ezt a legegyszerűbb úgy lefordítani, hogy tanulsz, dolgozol, nőszül, gyereket csinálsz, lakást veszel és kocsit, aztán nyugdíjba mész és meghalsz”*. E modell szerint él Sandy, aki pontosan ebbe keseredik bele: *„Tudod, azt mondom, hogy elégedett vagyok az életemmel, de az elégedettségem azt is jelenti, hogy nincs merre tovább. Nincs mit elérni. Nincsenek új célok és tervek. Munka van. Azon dolgozunk, hogy mindezt, amit elértünk, fönntartsuk, és a gyerekeink hozzánk hasonlóan beilleszkedjenek ebbe a világba”*.

A kezdetben benzinkutasként dolgozó Judyból prostituált lesz. Az életében bekövetkezett fordulatot így magyarázza: *„Ez van Larry. Mostmár tudod. Jól keresek, és nem érdekelnek a férfiak. (...) Tudod, ha benzinkúton dolgozol, akkor egyfelől senki vagy, másfelől pedig bármi lehetsz. Tankoltam egy pasinak, és beszólt, hogy este tankolhatnánk nála ötször ennyiért. (...) És ennyi. Nem volt túl öreg. Aztán jöttek a többiek. Kedves volt, kiejánlott”*. Rob, Larry gimnáziumi barátja a regény elején a vasútnál dolgozik: *„Most, hogy dolgozom a vasútnál, leállt az élet, érted? Olyan, mintha mindig így maradna. Ülök az ablaknál, mondom az információkat, ki melyik vonattal, merre, és hallgatom a zajt, nézem a vonatokat. Kívülről tudom a menetrendet. (...) Nekem ez börtön”*. A két barát később újra találkozik, de Rob már nem a vasút információsfülkéjében ül, hanem falusi háza kertjében szedi a paradicsomot.

Larry a többi szereplővel ellentétben kevésbé filozofikus alkat: szinte soha nem reagál saját helyzetére, nem tudja vagy nem akarja megfogalmazni elvárásait az élettel szemben. Szereti a munkáját, a nőket, a finom ételeket (a regényben nem egyszer találkozhatunk konkrét receptekkel), és bár a környezetében mindenki változtat az életén, őt a történések kiszámíthatatlansága ragadja meg. *„Azt várom [az élettől], hogy meglepetéseket tartogasson, és minden másképp alakuljon, mint ahogy terveztem. (...) el tudom fogadni, ha változnak a dolgok. Sőt, szeretem, ha változnak, és főleg, ha én változtatom meg őket.”* A tudományos világban sem a karrierépítés lehetősége vonzza, hanem a pillanatnyi személyes izgalom, a felfedezés múltó öröme: *„Larryt soha nem a tudás, hanem a nemtudás vonzotta. Az a gondolat például lenyűgözte, hogy ha a tudásunkat egy körnek képzeljük el, a körön kívüli mezőt pedig a nemtudásnak, akkor, ha növekszik a tudásunk, növekszik annak felülete is, ahol a nemtudással érintkezünk”*. Larry a munkájában előrébb jut, mint a magánéletében. Tудо-

mányos kutatása mérföldkő, a saját személyes forradalma azonban a többi szereplőével ellentétben nem következik be.

Larry nem válik az igazát minden áron érvényesíteni akaró, tipikus hőssé sem, de igyekszik szembeszegülni a gyakran azonosíthatatlan felsőbb szervek akaratával. Ebben a küzdelemben ismerhetjük meg igazán a tudomány és a hatalom ellentétét, a kutatási eredmények és a politika érdekellentéteit. Felfedezése egy tudományos forradalom kitörése előtti pillanat. Elmélete egy újabb klímamodellt készül felállítani, melyre a hatalom még nincs felkészülve, így szükségszerűen el kell tussolnia az ügyet.

A regényben többször közvetlenül megjelenik Thomas S. Kuhn *A tudományos forradalmak szerkezete* című műve, amely éppen azokkal a paradigmaváltásokkal foglalkozik, amellyel Podmaniczky regénye is – többek között a felfedezésekben megjelenő önkényességgel. Kuhn szerint az önkényesség akkor jelenik meg egy tudományos közösségen belül, ha felmerül egy probléma, amely veszélyezteti az adott rendszer működését. A regény Larry történetével mintha szóról szóra ennek működését mutatná be, de mégsem válik elméletieskedővé, mindenféle előismeret nélkül is szórakoztató formában mutatja be a fenti gondolatmenetet.

A *Klímadogma* felépítésében és hatásában gyakran filmszerűvé válik. Nem tagolódik fejezetekre, a párbeszédnek alig különülnek el a leíró részekről. A forgatókönyvszerűség pedig az elbeszélésmódban is megmutatkozik. A szöveg mellőz mindenféle – manapság a prózában is divatos – líraiságot, és a történések vizualizálását szinte teljes mértékben ránk, olvasókra bízta.

A fikcióból kitekintve láthatjuk, hogy bár a tudomány jelenlegi állása szerint a klímakutatás Podmaniczky vázolta dogmája még mindig dominál a globális felmelegedés vizsgálatában, akadnak ellenvélemények. Például James Hansen is felhívta a figyelmet arra, hogy noha a szén-dioxid nagymértékben hozzájárul a felmelegedéshez, ugyanakkor más üvegházgázok, így a metán légköri koncentrációja is megduplázódott (az ipari állattenyésztés következtében).

A *Klímadogma* tehát nemcsak egy jól megírt, izgalmas történet, hiteles és érdekes karakterekkel, sorsokkal, hanem a tudományos elméletek és közösségek működési mechanizmusait bemutató példatár is. A regény egyszerre tud mély, izgalmas és szerethető lenni, mindenféle modorosság vagy erőltetett különbözőni akarás nélkül.